

Motion till riksdagen 2018/19:2924

av **Arman Teimouri m.fl. (L)**

Klimatsmart och stabil elproduktion

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av en fossilfri och stabil elproduktion med konkurrenskraftiga priser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett mål om fossilfri elproduktion och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om effektutmaningen och behovet av leveranssäkerhetsmål och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om väl fungerande el- och energimarknader som driver på teknisk utveckling och kostnadseffektiva lösningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om principen om mer marknad och mindre subventioner och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över floran av subventioner, stöd och skatteregler så att förutsättningarna för de fossilfria kraftslagen blir lika, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regelförenklingar för att förenkla för förnybar elproduktion samtidigt som andra viktiga samhällsintressen som miljö och försvar beaktas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kärnkraften behövs för klimatets skull och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av svensk vattenkraft som samtidigt ska leva upp till dagens miljöregler, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om energieffektivisering och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sammankoppling av elnäten i Norden och Europa och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tack vare vattenkraften, kärnkraften och investeringar i vind har Sverige en säker, effektiv elproduktion med konkurrenskraftiga priser och med små utsläpp av växthusgaser. Sverige har idag relativt låga koldioxidutsläpp per capita jämfört med andra EU-länder och en viktig orsak till detta är vår elproduktion som domineras av koldioxidfri vattenkraft och kärnkraft. De flesta av Europas länder är istället dessvärre fortsatt beroende av kol och fossilgas. Denna klimatsmarta och stabila elproduktion vill Liberalerna värna och utveckla. Vårt fokus ligger på att minska utsläppen – både i Sverige och i vårt närområde – samt på att behålla en stabil elproduktion med konkurrenskraftiga priser som är till fördel för svenska hushåll och industri. Vi håller oss neutrala mellan olika energislag – så länge de är fossilfria.

Mål om fossilfri elproduktion

Vi vill ha ett mål om ett fossilfritt elsystem med en mix av vattenkraft, kärnkraft och förnybart. Vi står därmed inte bakom energiöverenskommelsen och dess mål om 100 procent förnybar elproduktion. För oss är det centrala att elproduktionen är fossilfri och stabil och att utbyggnaden ska drivas på av marknaden och byggas när den behövs och där den behövs.

Sverige är ett av få länder i världen som har visat att det går att ställa om elproduktionen och eliminera utsläppen av klimatgaser. Vi menar att det finns betydligt större klimatvinster att göra genom att värna vårt klimatsmarta och stabila elsystem och satsa på åtgärder inom de sektorer som har höga klimatutsläpp, som transportsektorn, processindustrin och jordbruket.

Leveranssäkerheten måste garanteras

Vi ser med oro på den ökade effektutmaningen till följd av mer förnybar elproduktion samtidigt som klimatsmart och stabil kärnkraft stängs ner. Det är tydligt att leveranssäkerheten sjunker. Svenska kraftnät försöker på alla sätt öka kunskapen och medvetenheten om problematiken med effektbristen kalla dagar kommande vintrar. Den senaste vintern var den första utan Oskarshamn 1. Ringhals 2 stängs 2019 och Ringhals 1 stängs 2020. Det betyder att en betydande andel stabil elproduktion försvinner utan att tillräckliga åtgärder vidtagits för att garantera fortsatt leveranssäkerhet. Och i somras blev vi påmind om att vattenbrist och dålig nederbörd påverkade vattenkraftens kapacitet. Det måste finnas större beredskap för att det framöver kommer att bli fler torrår. Sammantaget behöver vi hantera ett effektunderskott.

Ett effektunderskott drabbar framförallt mellersta och södra Sverige vintertid. När elen försvinner kortare eller längre perioder riskerar skadorna för både industri och hushåll att bli stora. Otillräcklig elproduktion leder inledningsvis till instabilitet och högre elpriser. Ett närliggande exempel är Finland som med likande underskott som Sverige ofta har ett elpris som är 5–10 öre högre per kWh än i de svenska elområdena.

För samhällsekonomin uppstår skador redan när tillgången på el börjar upplevas som opålitlig. Det kommer bli nödvändigt att oftare använda effektreserven vilket bland annat betyder att oljekraftverket i Karlshamn behöver startas. Dessutom kommer vårt behov av att importera mer el att öka. El importeras och exporteras dagligen. Problemet är när vi stänger ner klimatsmart elproduktion och gör oss mer beroende av import av

elproduktion som många gånger är av kol eller gas. Dessutom gör vi oss beroende av att våra grannländer har el att exportera just den kalla, mörka timmen då vi behöver den.

Liberalerna har länge efterfrågat en konsekvensanalys av vad stängningar av reaktorer betyder för leveranssäkerheten, för energiimportberoende samt vilka konsekvenser det har för klimatet. Vi kunde inte heller stå bakom Energiöverenskommelsen som hade ett tydligt fokus på att på alla sätt öka andelen förnybar elproduktion – även om det för oss var oklart med vilket mål i sikte då svensk elproduktion har varit i det närmaste helt fri från klimatpåverkan sedan tidigt 80-tal. Självändamålet om förnybar produktion formulerades utan en seriös analys av vad det innebär för effektbalans och leveranssäkerheten.

Nu behövs ett leveranssäkerhetsmål som beaktar samhällets behov och som utgår för elförsörjningens betydelse för vår konkurrenskraft som industrination. Svenska elkonsumenter behöver veta vad de kan förvänta sig av sina elleverantörer. Hur ofta ska vi förvänta oss strömavbrott? Hur stor variationer i spänning och frekvens ska industrin planera för vid nyinvesteringar? Ska elintensiv industri överhuvudtaget våga investera i Sverige. Liberalerna menar att bristande leveranssäkerhet inte är en acceptabel utveckling för ett samhälle som blivit mer beroende än någonsin av en stabil elförsörjning. Dagens höga elkvalitet är en svensk konkurrensfördel som måste värnas. Energimarknadsinspektionen eller Svenska kraftnät måste därför få i uppdrag att ta fram ett leveranssäkerhetsmål.

Mer marknad istället för subventioner

Vi vill ha väl fungerande el- och energimarknader som driver på teknisk utveckling och kostnadseffektiva lösningar. Vi vill ge mer likvärdiga villkor för koldioxidfria kraftslag. Det är därför som Liberalerna är kritiska till elcertifikatssystemet liksom andra former av subventioner till viss elproduktion som kommer med energiöverenskommelsen. Floran av subventioner, stöd och skatteregler behöver ses över så att förutsättningarna för de fossilfria kraftslagen blir lika. Lika förutsättningar är det mest kostnadseffektiva sättet att nå målet att eliminera utsläppen av koldioxid.

Elcertifikatssystemet innebär att mogen teknologi subventioneras. Utöver detta tillkommer subventioner till havsbaserad vindkraft. Det ges därmed stöd till ny elproduktion trots att det i dagsläget egentligen inte behövs ny elproduktion och framförallt ges stöd till den teknik som idag påstås vara den billigaste att bygga. Liberalerna välkomnar all form av utsläppsfri elproduktion men den ska byggas när den behövs och på marknadsmässiga grunder.

Att genom omfattande subventioner till ny vind- och solkraft pressa ner elpriserna och därmed tvinga fungerande fossilfri elproduktion (framför allt kärnkraft och kraftvärme) att stänga i förtid leder till högre systemkostnader och försämrar Sveriges konkurrenskraft gentemot omvärlden. Kostnaderna för dessa subventioner kommer i första hand att bäras av de elproducenter, framförallt vatten- och kärnkraftsägare, som inte får del av subventionerna. På sikt måste dock kostnaderna på ett eller annat sätt bäras av elkunderna. Att ersätta stadigvarande och stabil elproduktion med elproduktion som till exempel är väderberoende och inte kan lagras leder också till problem. Subventionernas avigsidor är många. Dess förtjänster är inga eller möjligen ringa.

Gärna förnybar elproduktion

Liberalerna välkomnar all form av fossilfri elproduktion. Elproduktion som baseras på sol och vind är självklart bra men är inte helt problemfria framförallt eftersom väderberoende elproduktion inte kan garantera produktionen. Som liberaler är det självklart att utbyggnaden ska drivas på av marknaden och byggas när den behövs och där den behövs. Förnybar energi ska vara ett medel för att uppnå billig och miljövänlig elproduktion och inte vara ett mål i sig själv.

Vi välkomnar utveckling och ny teknik, och det pågår en snabb teknisk utveckling på energiområdet liksom utvecklingen av nya tjänster och affärsmodeller. Det finns en stor efterfrågan och potential att fortsätta bygga ut energi från sol, vind och vatten. Vi ser gärna olika regelförenklingar för att underlätta utvecklingen samtidigt som rimliga avvägningar görs mot andra centrala samhällsintressen. Det kan till exempel handla om viktiga miljö- och naturintressen eller försvarets behov.

Kärnkraft för klimatets skull

Kärnkraften står för en central del av Sveriges elproduktion. Den är leveranssäker och klimatsmart. Sverige är med vår tunga basindustri beroende av en stabil elproduktion årets alla dagar även kalla vinterdagar. Kärnkraften är central för svensk elförsörjning och står för runt 35–40 procent av den totala elproduktionen. Inom ett antal år kommer dock runt 30 procent av den svenska kärnkraftskapaciteten att försvinna. Dessvärre kommer vårt, och våra grannars, beroende av fossil energi öka då vi får mer instabil och väderberoende elproduktion och mindre stabil kärnkraft. Vi ska inte bli beroende av tysk kolkraft eller oljeeldning oavsett hur kallt eller varmt det är, hur lite solen lyser eller hur lite vinden blåser. Ett fungerande system behöver någon form av stadigvarande produktion alternativt behöver konsumtionen kunna ransoneras mycket kraftigt de timmar då det är kallt och mörkt och vindstilla. Om inte den stadigvarande produktionen är tillräcklig i Sverige så kommer den att finnas någon annanstans i systemet, huvudsakligen som kol och gas.

Vi menar att kärnkraften behövs för klimatets skull, vilket även FN:s klimatpanel tycker. Vi ser med oro på Tyskland, som trots enorma och kostsamma satsningar på förnybar energi blivit allt mer beroende av kol och gas när kärnkraften lagts ner. Detta är allt annat än klimatsmart. Vi måste behålla vår kärnkraft och även välkomna att den utvecklas. Beslutet om 100 procent förnybart elsystem till år 2040 ska rivas upp och ersättas med ett mål om fortsatt fossilfri elproduktion genom en mix av vattenkraft, kärnkraft, vindkraft och solceller. Sverige behöver en klimatsmart, utsläppsfri och trygg elförsörjning till konkurrenskraftiga priser.

Vattenkraft – kronan i svensk elproduktion

Vattenkraften spelar en mycket viktig roll för svensk energiförsörjning, nu och i framtiden. Vattenkraften ska utvecklas genom effektiviseringar som inte skadar miljön ytterligare samtidigt som outbyggda vattendrag inte exploateras. De fyra nationalälvarna ska fredas från utbyggnad, liksom övriga i lag skyddade vattendrag samt bäckar, åar och andra mindre vattendrag.

Det är bra att fastighetsskatten på vattenkraft sänks eftersom det behövs effektiviseringar och nya investeringar.

Vattenkraftverken ska leva upp till dagens miljöregler, bland annat EU:s direktiv på området, och kraftverken ska så långt möjligt ta ett större miljöansvar. Åtgärder för att miljöanpassa vattenkraften bör ske långsiktigt, och insatser bör prioriteras där störst potential finns för att med relativt begränsade åtgärder uppnå stor miljönytta. Regelverket för nya tillståndsprövningar för vattenverksamheter ska vara flexibelt så att befintliga småskaliga vattenkraftsutövare ska kunna lägga sina resurser på effektiva miljöförbättrande åtgärder i stället för administrativa kostnader för tillståndsprövningen.

Energieffektivisering – när det är rationellt

Energiöverenskommelsen slår fast ett mål att minska energiintensiteten i ekonomin med 50 procent till 2030 jämfört med 2005. Detta mål innebär att energitillförseln måste minska. I praktiken innebär det ett tak för energianvändningen.

Energieffektiviseringen har ständigt pågått och har varit en mycket viktig komponent i hur energisystemet har utvecklats. Den ska givetvis fortsätta i den mån det är rationellt. Energieffektivisering är dock inget självändamål. När el- och energiproduktionen är hållbar kan det till och med vara rationellt att använda mer el för att slippa ta till andra åtgärder som i sig har en miljöpåverkan. Det är till exempel positivt med en ökad elektrifiering av samhället och att använda mer fossilfri el, i till exempel bilar och industrin, är betydligt bättre för klimatet än att fortsätta vara beroende av fossila bränslen. Därmed är det viktigt att svensk elproduktion fortsatt är stabil och fossilfri. Ren el ska ses som en möjliggörare och dess användning ska inte begränsas, snarare uppmuntras.

Ökad sammankoppling av elnäten i Norden och Europa

Energifrågorna är i högsta grad gränsöverskridande och tjänar på ett starkare EU-samarbete. Liberalerna ser positivt på en gemensam energiunion och anser att Sverige måste vara pådrivande för ett närmare europeiskt samarbete på energiområdet.

Vi har dessvärre noterat att energiöverenskommelsen är strikt nationell trots att vi tillsammans men våra nordiska grannländer ingår i den gemensamma nordiska elmarknaden och trots att flera av förslagen kommer att påverka övriga nordiska länder. Ett större samarbete mellan de nordiska länderna behövs inom energipolitiken. Det finns stora fördelar med att öka sammankopplingen av elnäten i Norden och Europa. Sammantaget leder det till lägre kostnader och bättre miljöprestanda. Genom export av fossilfri el till våra EU-grannar kan vi medverka till klimatomställningen.

Utbyggnaden av elproduktion och överföringskapacitet måste gå hand i hand. För att Sverige ska kunna exportera el måste det helt enkelt finnas någon som kan och vill importera elen. Här behövs strategier och samverkan med berörda länder.

Genom vår fossilfria export kan vi bidra till våra grannars energisäkerhet. I tider av ökad konflikt i vårt närområde där bland annat gasleveranser används som politiskt påtryckningsmedel behövs en trygg energiförsörjning på europeisk nivå. Europas beroende av rysk gas måste minska, och Sverige måste agera inom EU för att stoppa gasledningen Nord Stream 2.

Mer forskning och utveckling

Liberalerna vill främja forskning och utveckling på energiområdet. Till exempel leder en ökad andel förnybar energi till ökat behovet av lagring och flexibilitet i energisystemet. Det behövs satsningar på forskning och innovation kring energilagring och batterier. Idag pågår utvecklingen av nya spännande lösningar på batterier med högre och säkrare lagring än traditionella batterier. Sverige kan ligga i framkant och därför bör forskningen och utvecklingen stärkas.

Fjärde generationens kärnkraftsreaktorer har potential att sänka utsläppen av koldioxid samtidigt som avfallet kan bearbetas och användas som bränsle. För klimatets skull bör förslaget från våra ledande tekniska universitet att bygga en svensk forskningsreaktor genomföras.

Sveriges välfärd och tillväxt är beroende av en konkurrenskraftig industri samtidigt står delar av industrin för en stor del av våra koldioxidutsläpp och alla insatser för att minska utsläppen är viktiga. Det behövs forskning och utveckling för att tillsammans med industrin få fram klimatsmarta lösningar till exempel när det gäller att minska användningen av fossila bränslen inom stålindustrin.

De offentligfinansiella effekterna av mer forskning och utveckling redovisas i Liberalernas budgetalternativ för 2019, varför formella yrkande inte läggs här.

Arman Teimouri (L)

Christer Nylander (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Lina Nordquist (L)

Tina Acketoft (L)

Mats Persson (L)

Allan Widman (L)